

[...]

Az *Eszmélet* című folyóirat létrejöttének megakadályozása

JÚNIUS 4. Rendőrhatósági figyelmeztetésben részesítik Horgas Bélát és Eörsi Istvánt egy új irodalmi folyóirat, az *Eszmélet* tervezésében való részvétel miatt (A vád: értelmiségi csoport szervezése, és annak politikailag káros befolyásolása). Rajtuk kívül több más leendő szerzővel

elbeszélgetnek a belügy illetékesei. Az intézkedésekkel szemben többen panasszal élnek, de leveleiket elutasítják.

A figyelmeztetésekkel egy kétéves folyamat zárult le. Horgas Béla és Levendel Júlia még 1968 nyarán, személyesen Aczél Györgynél kérvényezték egy új lap megindítását. A felemás válasz után mintaszámokat is készítettek, de a csehszlovákiai bevonulás utáni politikai keményedés végül ellehetetlenítette a vállalkozást. A kiadók és a nyomdák elzárkóztak a megkeresésektől. A kezdeményezés elősegítésére több rendezvényt is szerveztek, ami minden alkalommal kiváltotta a hatalom negatív reflexeit. Így 1969. március 10-én a Kossuth Klubban tartott telt házas rendezvény, amelyen Csoóri Sándor is felszólalt, a Petőfi Kör rémét idézte fel az illetékesek számára. Az 1969. októberében a Fészek Klubba tervezett estét már nem is engedélyezték. Horgas Béla, Csoóri Sándor és társaik ellen kezdetben a „Fiatal népiesek” fedőnéven indult nyomozás, 1970 nyarán pedig már az „Eszmélok” ügyjelzésben gyűjtöttek adatokat róluk a környezetükbe és fellépéseikre irányított ügynökök. A szervezők 1970. május 30-31-én egy leányfalui hétvégi kempingezés során kívánták további terveiket egyeztetni. Ezt követte a direkt hatósági fellépés.

Az eset jól mutatja, miként lehetetlenítette el a kulturális politika az autonóm csoportok, irányzatok, szerveződések jelentkezését, hogy helyette népfrontos kiadványokat támogasson. Az írók törekvéseinek kordában tartásához nemegyszer titkosszolgálati eszközöket (elsősorban hálózati személyek jelentéseit, elemzéseit) is bevetettek, és a kulturális elhárítás segítségét is igénybe vették.¹⁵⁰ [...]

Szamizdatkészítő csoportok

FEBRUÁR 20. A Belügyminisztérium átfogó jelentést készít egy „ellenséges kéziratok folyóiratot” készítő értelmiségi csoportról. Fő szervezőként Bence György, Kis János, Kenedi János és Eörsi István nevét említik. Az elemzés szerint a körükön tömörülő fiatal értelmiségiek önálló ellenzék kialakítását tartják szükséges-

nek. A jelentés leszögezi, hogy „Eörsi István és Csoóri Sándor kapcsolatán keresztül a nacionalistákkal történő összefogásuk veszélyes egységet jelenthet.” A Belügyminisztérium a következő ellenséges kéziratok anyagokat, számdatokat mutatja be: *Profil* (két kötet, 859 oldal, 34 szerző), a marxizmusról szóló kérdőív (*Marx a negyedik évtizedben*, 203 oldal, 20 szerző), *Napló*, valamint néhány további egyedi írás. A szervek 50 szerzőt tudnak azonosítani, és 200 főre teszik az anyagok olvasóinak a számát. A számdatszerzők közül 14 főt tartanak évek óta megfigyelés alatt. A jelentés a következő személyeket nevesíti: Dalos György, Haraszi Miklós, Eörsi István, Hegedüs András, Bauer Tamás, Beke László, Szelényi Iván. Az illetékesek külön veszélyforrásnak látják, hogy többen kiemelt helyeken (egyetemen, kutatóintézetekben) dolgoznak.²⁷² [...]]

Állambiztonsági ügyek és a „Hétfői Szabadegyetem”

A „Hétfői Szabadegyetem” elleni nyomozás, egyfajta összefoglaló ügyként is értelmezhető, mivel az itt keletkezett adatok számos más esethez kapcsolódtak. Az előadássorozatra a pártközpontban is mint az ellenzék egyik legfontosabb, a legalitás határán egyensúlyozó fórumaként tekintettek. A vonatkozó objektum dosszié szerint a különböző állambiztonsági akciók a következő egyéb intézkedésekkel, ügyekkel érintkeztek:

<i>Előzetes ellenőrzés (e. e.) vagy bizalmas nyomozás (b. ny.)</i>	<i>Tárgya</i>	<i>Megfigyelték</i>
„Alapítók” b. ny.	Az <i>Eszmélet</i> című lap mintájára irodalmi lapot terveztek kiadni	Csillag Veronika, Györe Balázs
„Békétlenek”		Várnai Gábor
„Csalogány”	Cigányság helyzetének kutatása	Kemény István, Csalog Zsolt
„Fanatikus”	Radikális ellenzéki csoport, amely kapcsolatban állt Pfeiffer bécsi szociáldemokrata újságíróval, aki rendszeresen cikkeket írt a magyar helyzetről	Földvári Tamás, Göndör György, Zsille Zoltán
„Fekete”	Lukács-iskola	Vajda Mihály, Radnóti Sándor, Bence György
„Ingovány” (b. ny.)	Ellenzéki tevékenység	Ambrus Péter, Csáko Mihály, Erős Ferenc, Dobrányi Zsuzsanna, Horváth Emília
„Kéregető” (b. ny.)	SZETA	Göndör György, Havas Gábor, Lengyel Gabriella, Matolay Magda, Nagy András, Nagy Bálint, Solt Ottilia, Kozák Gyula
„Kopasz”		<u>Eörsi István</u>
„Közvetítők”	Munkahelyi szamizdatterjesztés, munkahelyközvetítés	Magyar Bálint, Krokovay Zsolt
„Kutas” (b. ny.)		Boquet Gábor

Ellenséges személyek, 1982

Az ellenséges személyekről a Belügyminisztérium által a pártvezetés részére összeállított lista

Bence György	Szellemi szabadfoglalkozású
Dr. Csákó Mihály	SZÁMOK munkatársa, MSZMP-ből kizárt
Csoóri Sándor	Költő, MAFILM dramaturgia
Dalos György	Szellemi szabadfoglalkozású, MSZMP-ből kizárt
Dr. Demszky Gábor	Újságíró, szellemi szabadfoglalkozású
Eörsi István	Író, műfordító, kaposvári a Csiky Gergely Színház dramaturgia
Hamburger Mihály	Gombügymök, MSZMP-ből kizárt
Haraszti Miklós	Szellemi szabadfoglalkozású
Hegedüs András	Nyugdíjas, volt miniszterelnök, MSZMP-ből kizárt
Horváth Emília	Szociológus, az Országos Egészségvédelmi Intézet főelőadója
Kenedi János	Szellemi szabadfoglalkozású
Kis János	Szellemi szabadfoglalkozású
Dr. Kiss Ferenc	Irodalomtörténész, az MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa
Konrád György	Író, szellemi szabadfoglalkozású
Kovács Mária	Az Akadémiai Kiadó szerkesztője
Kőszeg Ferenc	Az Állami Könyvterjesztő Vállalat bolti eladója
Krassó György	Rokkantanypdíjas
Lengyel Gabriella	Szellemi szabadfoglalkozású
Matolay Magdolna	Szellemi szabadfoglalkozású
Nagy András	Szellemi szabadfoglalkozású
Nagy Bálint	Építész, munkahelye nincs
Nagy Jenő	Szellemi szabadfoglalkozású
Petri György	Költő, szellemi szabadfoglalkozású
Radnóti Sándor	Szellemi szabadfoglalkozású
Rajk László	Építészmérnök, IPARTERV
Regényi Emílné	Szociológus, KISZ KB munkatársa
Solt Ottilia	A budapesti Pais utcai iskola tanára
Szabó Miklós	Történész, MTA Történettudományi Intézet munkatársa
Szilágyi Sándor	Szellemi szabadfoglalkozású
Vajda Mihály	Szellemi szabadfoglalkozású, MSZMP-ből kizárt
Dr. Vezér Erzsébet	Nyugdíjas

December 5–6.

1956-os konferenciát tartanak Eörsi István lakásán mintegy 60 meghívott jelenlétében.

[...]

1986
DECEMBER

A közlési tilalom technikáinak finomítása

SZEPTEMBER 22. Az MSZMP Politikai Bizottságának döntése értelmében finomodnak a „közlési tilalommal” kapcsolatos eljárások technikái. Az „ellenzéki-ellen-séges” orgánumban publikáló szerzőkről tárgyaló testület feloldja a Csurka Istvánra mért szilenciumot, sőt megrójják Berecz Jánost, amiért közvetlenül állást foglalt az író *Vizsgák és fegyelmik* című darabjával kapcsolatban. A hasonló problémás ügyek kezelését hangsúlyosan a Művelődésügyi Minisztériumra bízák.

Az MSZMP KB TKKO másik jelentése szerint az elmúlt időszakban összesen 25-30 személy publikációinak korlátozására került sor (név szerint említik Konrád Györgyöt, Eörsi Istvánt, Csurka Istvánt, Kis Jánost, Tamás Gáspár Miklóst és Haraszi Miklóst). Az összegző

anyag szerint a kettős publikálás tilalma (vagyis az az elv, hogy a hivatalos folyóiratok és könyvkiadók nem közölhetik azt a szerzőt, aki engedély nélkül publikál külföldön vagy a hazai szamizdat kiadványokban) nehezen végrehajtható a szerkesztőségek lazasága, a jogi lehetőségek, illetve az információk hiánya miatt.

A pártközpontban számot vetnek az értelmiségi körökben az intézkedések nyomán felerősödő ellenérzésekkel, valamint a szamizdat publikációk elterjedésével, ami részben elmosza a határt a két típusú nyilvánosság között. Az elemzés számol azzal is, hogy a kiadott intézkedés gyakran célt téveszt, mivel a hivatalos megjelenésre is vágyó írókat sújtja, míg a szamizdatban politikai programokat megfogalmazó szerzők gyakran nem is törekszenek álláspontjuk nyilvános meghirdetésére. Összességében tehát az intézkedés-sorozatot hatástalannak minősítik. A pártközpontban ezért összetettebb, kifinomultabb módszereket (a nyilvánosság jobb tagolását, anyagi ösztönzők bevezetését) mérlegelik.⁴⁰⁵ [...]